EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 27.3.2023.
COM(2023) 182 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par dažiem gāzes uzglabāšanas aspektiem, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2017/1938

{SWD(2023) 73 final}

1. Ievads

Gāzes tirgos 2021. gadā jau bija jūtama ievērojama spriedze, un gāzes cenas būtiski pieauga. Krievijas militārā agresija pret Ukrainu, kas sākās 2022. gada februārī, izraisīja vairākus gāzes piegādes traucējumus un padarīja gāzes cenas pasaules tirgos daudz nestabilākas. ES un tās tuvākajām kaimiņvalstīm, kuras bija atkarīgas no Krievijas gāzes piegādes, bija vajadzīga spēcīga reakcija un pasākumi, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar piedāvājumu un pieprasījumu.

Lielā nelīdzsvarotība gāzes tirgū un bailes no nopietniem piegādes traucējumiem, kam seko potenciāli nopietni piegādes ierobežojumi gan rūpniecībai, gan mājsaimniecībām, ir izraisījusi vēl nepieredzētu regulatīvo reakciju. Tā ir veicinājusi gāzes piegādes drošību un nodrošinājusi, ka gāzes cenas 2022./2023. gada ziemā samazinājās.

Kā uzsvērts arī plānā *REPowerEU*[1] un Komisijas paziņojumā "Taupīsim gāzi, lai ziemā nepietrūkst"[2], gāzes uzglabāšana jau bija svarīga daļa no Komisijas gatavības plāniem saistībā ar gāzi 2022./2023. gada ziemas pārvarēšanai un turpmākajiem gadiem. Konkrēti, pienācīgi piepildītas gāzes krātuves nodrošina, ka ziemas apkures periodā gāze ir pieejama gan privātām mājsaimniecībām, gan uzņēmumiem.

Turklāt regulā par gāzes uzglabāšanu[3], ko likumdevēji pieņēma 2022. gada 27. jūnijā, ir noteikts, ka visām dalībvalstīm ar gāzes uzglabāšanas jaudu ir jānodrošina, ka to pazemes gāzes krātuves līdz 2022. gada 1. novembrim tiek piepildītas līdz vismaz 80 % no jaudas. No 2023. gada līdz katra gada 1. novembrim gāzes krātuves būs jāpiepilda līdz 90 %.

Gāzes uzglabāšanas regulā kā papildu garantija pietiekamam gāzes krātuves piepildījuma līmenim turpmākajos gados ir noteikts, ka katram uzglabāšanas sistēmas operatoram ES ir jābūt sertificētam. Šāda sertifikācija būtu jāatsaka vai tai būtu jārada tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ja attiecīgās iestādes secina, ka persona vai struktūra, kam ir tieša vai netieša kontrole pār uzglabāšanas sistēmu vai tiesības uz to, varētu apdraudēt ES energoapgādes drošību.

Šajā ziņojumā ir izvērtēta Gāzes uzglabāšanas regulas īstenošana, pamatojoties uz dalībvalstu sniegto informāciju par gāzes uzglabāšanas pasākumiem un sertifikācijas procedūrām, ko papildina *Eurostat* dati saskaņā ar Regulas (ES) 2017/1938 17.a pantu. Tam ir pievienots dienestu darba dokuments, kurā sniegta sīka informācija par pasākumiem, ko dalībvalstis veikušas, lai nodrošinātu gāzes krātuvju piepildīšanu, un gāzes cenu analīze saistībā ar Gāzes uzglabāšanas regulas īstenošanu.

[1] COM(2022) 639 final.
[2] COM(2022) 360 final.
[3] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/1032 (2022. gada 29. jūnijs), ar ko groza Regulas (ES) 2017/1938 un (EK) Nr. 715/2009 attiecībā uz gāzes uzglabāšanu (OV L 173, 30.6.2022., 22. lpp.).

2. Gada ziņojuma juridiskais pamats un konteksts

2022. gada 1. novembrī tika piepildīti 94,9 % no ES gāzes krātuvēm. Tas ievērojami pārsniedza 80 % mērķrādītāju, un visas dalībvalstis sasniedza regulā noteikto mērķrādītāju[4]. 2022. gada 31. decembrī piepildījuma līmenis ES joprojām bija 83,4 %. Attiecībā uz uzglabāšanu ES izrādījās labi sagatavota 2022./2023. gada ziemai.

Gāzes uzglabāšanas regulas 6.d panta 5. punktā noteikts, ka Komisijai ir jāiesniedz gada ziņojumi Eiropas Parlamentam un Padomei. Šajos ziņojumos jāiekļauj:

- pārskats par pasākumiem, ko dalībvalstis veikušas, lai izpildītu uzglabāšanas pienākumus;
- pārskats par Regulas (EK) Nr. 715/2009 3.a pantā noteiktajai sertifikācijas procedūrai nepieciešamo laiku;
- pārskats par pasākumiem, ko Komisija noteikusi, lai nodrošinātu atbilstību piepildījuma trajektorijām un piepildījuma mērķrādītājiem;
- analīze par šīs regulas iespējamo ietekmi uz gāzes cenām un iespējamiem gāzes ietaupījumiem saistībā ar 6.b panta 4. punktu.

Ziņojums palīdz paplašināt zināšanu bāzi par labāko praksi krātuvju piepildīšanai.

3. Pārskats par pasākumiem, ko dalībvalstis veikušas, lai izpildītu uzglabāšanas pienākumus

Gāzes uzglabāšanas regula paredz, ka dalībvalstīm ir jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai sasniegtu piepildījuma mērķrādītājus. Tām būtu jācenšas pēc iespējas izmantot uz tirgu balstītus pasākumus, lai izvairītos no nevajadzīgiem tirgus traucējumiem. Tomēr pasākumi var ietvert regulatīvus pasākumus, finansiālus stimulus vai kompensāciju tirgus dalībniekiem.

Gāzes uzglabāšanas regulā ir ilustratīvs saraksts ar iespējamiem pasākumiem un rīkiem, ko dalībvalstis var izmantot šajā nolūkā. Lai saņemtu atsauksmes par šiem ierosinājumiem, Komisija 2022. gada rudenī nosūtīja attiecīgajām dalībvalstu iestādēm anketu, lūdzot sniegt informāciju par pasākumiem un rīkiem, ko tās ir izmantojušas, lai nodrošinātu, ka to krātuves ir piepildītas. Anketā dalībvalstīm lūdza arī sniegt viedokli un novērtējumu par veikto pasākumu lietderību, priekšrocībām un trūkumiem.

Saskaņā ar dalībvalstu sniegto informāciju krātuvju laicīgu piepildīšanu ir veicinājuši šādi pasākumi:

1. uzglabāšanas objektu operatoriem uzliktais pienākums attiecībā uz minimālo piepildījuma līmeni, kas jāsasniedz saskaņā ar valsts mērķi;
2. jaudas konkursa izsludināšana tirgus dalībniekiem;
3. ieviestais mehānisms gadījumos, kad kopējā parakstītā jauda ir mazāka par minimālo piepildījuma līmeni, piemēram, iepriekš saskaņoti noteikumi ar tirgus dalībniekiem par papildu apjomu;

[4] Gas infrastructure in Europe – Aggregated Gas Storage Inventory (agsi.gie.eu).

4. nodrošināšana, ka rezervētās jaudas tiek efektīvi izmantotas, piemērojot mehānismu "izmanto vai zaudē" vai sankcijas par neizpildi;
5. visbeidzot, ja ir maz ticams, ka iepriekš minētie pasākumi dos vēlamos rezultātus, tādas struktūras norādīšana, kas iegādāsies trūkstošo jaudu vairumtirdzniecības tirgū.

Turklāt, atsaucoties uz Regulas (ES) 2022/1032 Ib pielikumu, Austrija un Vācija ir noslēgušas līgumu par piepildījuma mērķrādītāju un piepildījuma trajektoriju saskaņā ar 6.a pantu, jo minētās dalībvalstis dala atbildību par uzglabāšanas objektiem *Haidach* un *7Fields*[5].

Regulā paredzētais sloga sadales mehānisms paredz, ka dalībvalstis, kuru teritorijā nav uzglabāšanas objektu, kaimiņvalstīs uzglabā tādus uzglabāšanas apjomus, kuri atbilst vismaz 15 % no to ikgadējā gāzes patēriņa. Tomēr dalībvalstis ierobežotā mērā ir izmantojušas saskaņotus instrumentus gāzes krātuvju piepildīšanai.

Itālija un Grieķija 2022. gada septembrī parakstīja saprašanās memorandu par gāzes uzglabāšanu. Tas ļauj nosūtītājiem no Grieķijas Valsts dabasgāzes pārvades sistēmas [*Greek National Natural Gas Transmission System*] Itālijā uzglabāt līdz 1,14 TWh gāzes. Šādi līgumi ir ļoti svarīgi dalībvalstīm, kurām nav gāzes uzglabāšanas jaudas savā teritorijā. Igaunijas valdība organizēja 1 TWh iegādi kā valsts stratēģisko rezervi, ko uzglabā krātuvē Latvijā.

Seminārā[6] par Gāzes uzglabāšanas regulas īstenošanu daudzas Eiropas asociācijas, kas ir Gāzes koordinācijas grupas locekles, vienlaikus atzīstot regulas lietderību, ieteica vairāk izmantot uz tirgu balstītus instrumentus, lai to efektīvi īstenotu, jo īpaši, lai samazinātu uzglabāšanas izmaksas.

Dalībvalstis 2022. gadā ir veikušas ievērojamas investīcijas, lai padarītu Eiropas gāzes infrastruktūru noturīgāku un uzlabotu piekļuvi sašķidrinātai dabasgāzei (*LNG*) reģionos, kuri ir ļoti atkarīgi no Krievijas gāzes. Tāpēc situācija 2023. gadā ir būtiski uzlabojusies, un dalībvalstis tagad var labāk izmantot uz tirgu balstītus instrumentus un mazāk paļauties uz intervences instrumentiem, kas bija nepieciešami infrastruktūras trūkuma dēļ vai lai novērstu tirgus manipulācijas, ko veica trešo valstu uzglabāšanas operatori.

Visu pasākumu rezultātā tika pārsniegts 80 % piepildījuma mērķrādītājs 2022. gadam. Līdz 2022. gada 1. novembrim bija piepildīti 94,9 % no ES gāzes krātuvēm, un visas dalībvalstis bija sasniegušas piepildījumu vairāk nekā 80 % apmērā (sk. tabulu un attēlu turpmāk). Latvijai, kas bija vienīgā dalībvalsts, kuras rādītājs bija mazāks par 80 %, piešķīra samazinātu uzglabāšanas pienākumu, ņemot vērā lielo uzglabāšanas jaudu salīdzinājumā ar valsts patēriņu. Latvijas sasniegtais piepildījuma līmenis ievērojami pārsniedza novembra samazināto mērķrādītāju, kas noteikts attiecībā pret tās patēriņu.

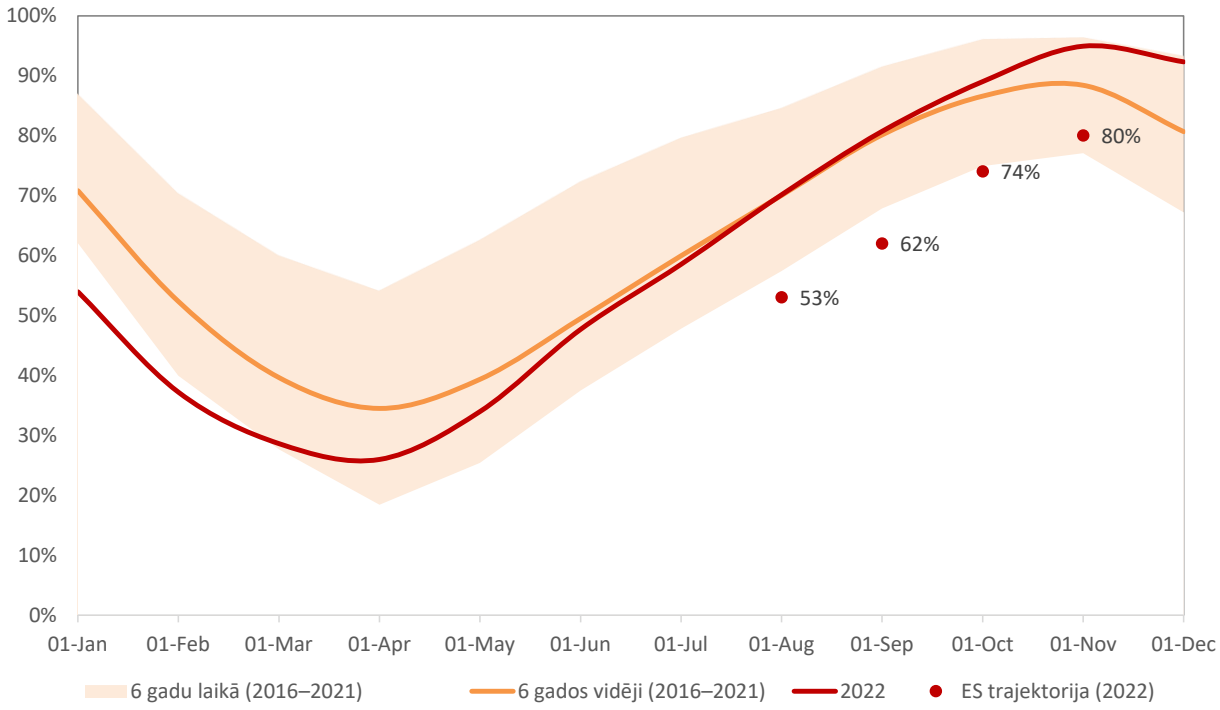
[5] Līgums publicēts Austrijas oficiālajā reģistrā: https://www.ris.bka.gv.at/eli/bgbl/III/2023/16.
[6] Komisijas ekspertu grupu un līdzīgu struktūru reģistrs (europa.eu).

Tabula. Piepildījuma līmenis 2022. gada 1. novembrī

	Piepildījuma līmenis (%)	Aktīvais (gāzes) daudzums (TWh)
AT	93,1	95,5
BE	100	7,6
BG	90,4	5,8
CZ	94,9	43,8
DE	99,2	245,2
DK	99,3	9,9
ES	94,8	35,3
FR	100	132,6
HR	97,0	4,8
HU	86,0	67,7
IT	95,5	193,4
LV	57,7	24,1
NL	91,8	138,9
PL	98,9	36,4
PT	98,3	4,0
RO	96,8	32,8
SE	92,9	0,1
SK	91,3	38,8
ES	**94,9**	**1116,21**

Avots: *AGSI* datubāze 2022. gada 1. novembrī.

Attēls. ES krātuvju piepildījuma līmenis un ES trajektorija 2022. gadā

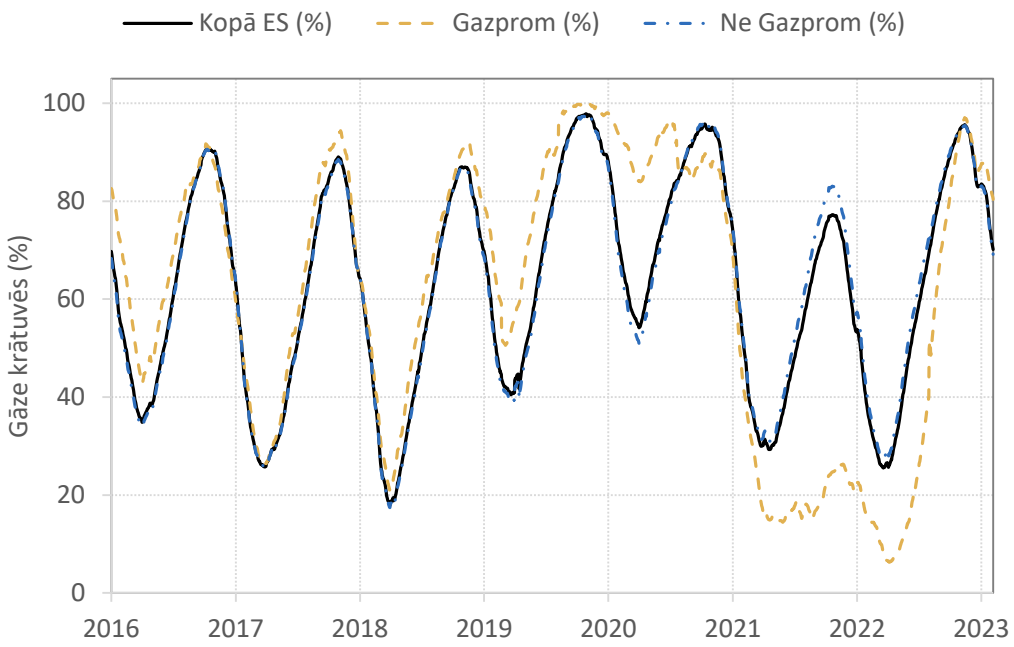

4. Krātuves ES, kuras agrāk piederēja *Gazprom* vai kuras tas ekspluatēja

2021. gadā *Gazprom* piederēja vai tas ekspluatēja aptuveni 10 % no ES uzglabāšanas jaudas. *Gazprom* krātuves, kas nebija atkārtoti piepildītas pirms 2021./2022. gada ziemas sākuma un bija gandrīz izsmeltas sezonas beigās, kad gāze tiek izņemta no uzglabāšanas. Sakarā ar šīm *Gazprom* krātuvēm ES krātuvju vidējais piepildījuma līmenis 2021. gada beigās samazinājās par 6–8 procentpunktiem salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem.

Nākamajā diagrammā ir attēlotas gāzes apjoma izmaiņas krātuvēs, kuras pieder *Gazprom* vai kuras tas ekspluatē (oranžā pārtrauktā līnija), un citās ES krātuvēs (zilā pārtrauktā līnija). Melnā līnija parāda kopējo gāzes apjomu visās ES krātuvēs.

Attēls. Gāzes apjoma izmaiņas *Gazprom* piederošajās vai tā ekspluatētajās krātuvēs

2022. gada vasarā dalībvalstis, kuru krātuves pieder *Gazprom* vai kuru krātuves tas ekspluatē, veica pasākumus, lai aizsargātu savu enerģētisko drošību:

- Vācija nacionalizēja savas *Gazprom* krātuves, kas agrāk piederēja *Gazprom Germania*. Jaunās struktūras nosaukums ir *SEFE Securing Energy for Europe GmbH*;
- Austrijas krātuve tika nodota citam operatoram saskaņā ar nesen ieviestajiem noteikumiem "izmanto vai zaudē". Vācija un Austrija 2023. gada 17. februārī parakstīja līgumu, uzņemoties kopīgu atbildību par dabasgāzes krātuvju *Haidach* un *7Field* izmantošanu un uzpildi un par uzglabātās gāzes apjoma transportēšanu gāzes nepietiekamības gadījumā. Līgums seko saprašanās memorandam, par ko Berlīne un Vīne vienojās 2022. gada jūlijā. Divus uzglabāšanas objektus, kas atrodas Austrijā, jau agrāk izmantoja gan Vācijas, gan Austrijas uzņēmumi;

- Nīderlandes valdība pilnvaroja valsts pārvaldītu struktūru *Energiebeheer Nederland* gāzes transportēšanai uz Bergermēras gāzes krātuvi, izmantojot neizmantoto uzglabāšanas jaudu, cita starpā arī *Gazprom* piederošo jaudu;
- Čehija piemēroja principu "izmanto vai zaudē", lai piespiestu tirgus dalībniekus ar rezerves uzglabāšanas jaudu virs noteiktās robežvērtības atdot valdībai iesūknēšanas laika nišas. Saskaņā ar šo principu *Gazprom* uzglabāšanas jauda Damboržices krātuvē ir atsaukta, un uz to attiecas valdības īpašie izsoles pasākumi. Tie ietver iespēju rīkot brīvas izsoles un veikt maksājumus tirgotājiem apmaiņā pret gāzes uzglabāšanu.

Pasākumu rezultātā krātuves, kuras iepriekš piederēja *Gazprom* vai kuras tas ekspluatēja, līdz 2022. gada 1. novembrim tika piepildītas vidēji līdz 94 % salīdzinājumā ar piepildījuma līmeni 26 % apmērā 2021. gada 1. novembrī.

Tabulā parādīts, cik lietderīgi ir dalībvalstu pasākumi, ar kuriem tika likvidēta vai samazināta *Gazprom* ietekme uz gāzes uzglabāšanu. Tajā salīdzināta *Gazprom* piederošā vai ekspluatētā agregētā uzglabāšanas jauda sadalījumā pa valstīm 2021. gada novembrī un 2022. gada novembrī.

Tabula. *Gazprom* piederošo vai ekspluatēto krātuvju jauda sadalījumā pa valstīm 2021. gadā un atbilstošais piepildījuma līmenis 2021. gada novembrī un 2022. gada novembrī

Valsts	***Gazprom* piederošā/ekspluatētā jauda 2021. gadā (TWh)**	**Piepildījuma līmenis 2021. gada 1. novembrī**	**Piepildījuma līmenis 2022. gada 1. novembrī**
AT	32,3	20 %	91 %
CZ	2,2	45 %	85 %
DE	58,2	27 %	94 %
NL	19,3	30 %	99 %
KOPĀ	112,0	26 %	94 %

5. Pieprasījuma agregēšanas rīks saskaņā ar Padomes Regulu (ES) 2022/2576

Regulā (ES) 2022/2576, ko pēc Komisijas priekšlikuma Padome pieņēma 2022. gada 19. decembrī[7], ir paredzēts pieprasījuma agregēšanas rīks, kas palīdzēs ES valstīm nodrošināt pietiekamu gāzes piegādi laikā līdz 2023./2024. gada ziemai. Turklāt ar regulu ieviestais kopīgā iepirkuma mehānisms ļaus izvairīties no tā, ka Eiropas uzņēmumi iesniedz konkurējošus piedāvājumus par vienu un to pašu gāzi un tādējādi paaugstina cenas.

[7] Padomes Regula (ES) 2022/2576 (2022. gada 19. decembris) par solidaritātes veicināšanu, labāk koordinējot gāzes iepirkumus, uzticamus cenu kritērijus un gāzes pārrobežu apmaiņu (OV L 335, 29.12.2022., 1. lpp.).

ES valstīm tiek prasīts agregēt pieprasījumu pēc gāzes apjomiem, kas atbilst 15 % no to attiecīgajiem krātuvju piepildīšanas pienākumiem. Agregēšana, kas pārsniedz 15 %, būs brīvprātīga, bet balstīta uz to pašu mehānismu.

Šajā nolūkā Komisija ir noslēgusi līgumu ar pakalpojumu sniedzēju par nepieciešamo pakalpojumu ieviešanu nolūkā agregēt gāzes pieprasījumu no Eiropas uzņēmumiem un savlaicīgi saskaņot to ar konkurētspējīgākajiem piegādes piedāvājumiem nākamajai krātuvju piepildīšanas sezonai. Pēc tam, kad pieprasījums ir saskaņots ar piedāvājumu, uzņēmumi var brīvprātīgi noslēgt iepirkuma līgumus ar gāzes piegādātājiem vai nu atsevišķi, vai kopā. Tas ir īpaši izdevīgi mazākiem uzņēmumiem un uzņēmumiem no valstīm, kurām ir tikai sauszemes robežas un kurām ir mazāka ietekme pasaulē un ierobežotas sarunu pilnvaras. Kopīgs iepirkums varētu būt izdevīgs arī nozarēm, kas patērē gāzi, piemēram, mēslošanas līdzekļu ražošanai un keramikas rūpniecībai.

Lai izveidotu kopīgu iepirkuma mehānismu, ES dalībvalstis, Enerģētikas kopienas līgumslēdzējas puses un ES rūpniecības nozares dalībnieki apvieno spēkus dažādos forumos, lai sniegtu savas zināšanas un konsultācijas Komisijai. Viņi to dara ar *ad hoc* koordinācijas padomes, reģionālo grupu un nozares padomdevēju grupas starpniecību.

6. Pārskats par sertifikācijas procedūrai nepieciešamo laiku

Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka katru uzglabāšanas sistēmas operatoru, arī uzglabāšanas sistēmu operatorus, kurus kontrolē pārvades sistēmu operatori, sertificē valsts regulatīvā iestāde vai cita dalībvalsts izraudzīta iestāde. Tas ir paredzēts, lai nodrošinātu, ka energoapgādes drošību vai citas būtiskas drošības intereses ES vai kādā dalībvalstī neapdraud ietekme uz uzglabāšanas sistēmas operatoru.

Gāzes uzglabāšanas regula paredz, ka sertifikācijas iestāde izsniedz sertifikācijas lēmuma projektu attiecībā uz uzglabāšanas sistēmas operatoriem, kuri ekspluatē pazemes gāzes krātuves ar jaudu virs 3,5 TWh, ja neatkarīgi no uzglabāšanas sistēmas operatoru skaita kopējie uzglabāšanas objekti 2021. gada 31. martā un 2022. gada 31. martā bija piepildīti līdz līmenim, kas vidēji ir mazāks par 30 % no to maksimālās jaudas, vai 150 darbdienu laikā no dienas, kad saņemts paziņojums. Attiecībā uz šīm krātuvēm sertifikācijas iestādei jau būtu vajadzējis līdz 2022. gada 1. novembrim izdot sertifikācijas lēmuma projektu.

Visiem pārējiem uzglabāšanas sistēmu operatoriem sertifikācijas iestādei sertifikācijas lēmuma projekts jāizsniedz līdz 2024. gada 2. janvārim vai 18 mēnešu laikā no paziņojuma saņemšanas dienas.

Komisija 25 darbdienu laikā no šāda paziņojuma sniedz sertifikācijas iestādei atzinumu par sertifikācijas lēmuma projektu. Sertifikācijas iestāde vislielākajā mērā ņem vērā Komisijas atzinumu.

Sertifikācijas iestāde sertifikācijas lēmumu pieņem 25 darbdienu laikā no Komisijas atzinuma saņemšanas.

2022. gadā Komisijai tika iesniegts tikai viens sertifikācijas lēmuma projekts, un to iesniedza Beļģijas Federālā elektroenerģijas un gāzes regulēšanas komisija (*CREG*) 2022. gada oktobrī.

Lai palīdzētu dalībvalstīm izsniegt sertifikātu projektus, Komisija organizēja īpašu Gāzes koordinācijas grupas sesiju, lai sniegtu uzglabāšanas operatoriem un īpašniekiem, kas tiek sertificēti, praktiskus norādījumus. Komisija atgādināja, ka sertifikācijai būtu jāsamazina jebkāds risks gāzes piegādes drošībai reģionālā, valsts vai ES līmenī, ko cita starpā rada:

a) īpašumtiesības, piegādes vai citas komercattiecības, kas varētu negatīvi ietekmēt uzglabāšanas sistēmas operatora motivāciju un spēju piepildīt pazemes gāzes krātuvi;

b) ES tiesības un pienākumi pret trešo valsti, kas izriet no starptautiskajām tiesībām, to starpā jebkādi ar vienu vai vairākām trešām valstīm noslēgti līgumi, kuru līgumslēdzēja puse ir ES un kuros ir risināts energoapgādes drošības jautājums;

c) attiecīgo dalībvalstu tiesības un pienākumi pret trešo valsti, kas izriet no līgumiem, kurus attiecīgās dalībvalstis ir noslēgušas ar vienu vai vairākām trešām valstīm, ciktāl šie līgumi atbilst ES tiesību aktiem; vai

d) jebkādi citi konkrēti lietas fakti un apstākļi.

Uzsvars tiek likts uz piegādes drošības risku, kas izriet no īpašumtiesībām, kuras varētu negatīvi ietekmēt spēju piepildīt gāzes krātuves. Viens no sertifikācijas lēmuma projekta galvenajiem elementiem ir jēdziens "izšķiroša ietekme", kas ir īpašumtiesības vai tiesības izmantot visus uzņēmuma aktīvus vai daļu no tiem, tiesības vai līgumus, kas piešķir izšķirošu ietekmi uz uzņēmuma struktūru sastāvu, balsošanu vai lēmumiem.

7. Pārskats par pasākumiem, ko Komisija noteikusi, lai nodrošinātu atbilstību piepildījuma trajektorijām un piepildījuma mērķrādītājiem

Gāzes uzglabāšanas regulā ir paredzēts uzraudzības un izpildes panākšanas mehānisms, lai sekotu līdzi piepildījuma līmeņiem dalībvalstīs. Tas nodrošina nepārtrauktu progresu krātuvju piepildīšanā, vienlaikus ar zināmu elastību ļaujot iesūknēt vairāk vai mazāk gāzes atkarībā no tirgus cenām attiecīgajā brīdī. Ar šo prasību ievieš divu mēnešu starpposma mērķrādītājus, bet pieļauj novirzi 5 % pielaides robežās.

Ja dalībvalsts būtiski un ilgstoši novirzās no piepildījuma trajektorijas un tas apdraud piepildījuma mērķrādītāju, Komisija pēc apspriešanās ar Gāzes koordinācijas grupu un attiecīgajām dalībvalstīm nāks klajā ar ieteikumu šai dalībvalstij vai pārējām attiecīgajām dalībvalstīm par tūlītēji veicamajiem pasākumiem. Ja joprojām netiek ievēroti minimālie piepildījuma mērķrādītāji saskaņā ar ieteikumu, Komisija var pieņemt lēmumu par turpmākajiem pasākumiem.

Visas dalībvalstis ir izpildījušas 2022. gadam noteiktos starpposma mērķrādītājus, un attiecībā uz to minimālo piepildījuma līmeni netika konstatēta būtiska vai ilgstoša novirze no mērķrādītāja. Tāpēc Komisijai 2022. gadā nebija jāveic pasākumi, lai nodrošinātu atbilstību piepildījuma trajektorijām un piepildījuma mērķrādītājiem.

Komisija 2022. gada 25. novembrī ar īstenošanas regulu[8] noteica gāzes krātuvju starpposma piepildījuma mērķrādītājus, kas dalībvalstīm jāsasniedz 2023. gadā, lai līdz 2023. gada 1. novembrim sasniegtu 90 % gāzes uzglabāšanas mērķrādītāju. Kā paredzēts Gāzes uzglabāšanas regulā, īstenošanas regulā ir noteikti starpposma mērķrādītāji 2023. gada 1. februārim, 1. maijam, 1. jūlijam un 1. septembrim tām dalībvalstīm, kuru teritorijā ir pazemes krātuves un kuras ir savienotas ar savu tirgus zonu. Šo mērķrādītāju pamatā bija dalībvalstu priekšlikumi, iepriekšējo piecu gadu piepildījuma rādītāji un Komisijas novērtējums par vispārējo piegādes drošības situāciju.

Komisija arī apspriedās ar Gāzes koordinācijas grupu un nesen izveidoto Gāzes uzglabāšanas komiteju. Arī 2023. gadā, ņemot vērā piecu procentpunktu robežu, šie saistošie mērķrādītāji ir minimālās robežvērtības, kas dalībvalstīm jāievēro, lai nodrošinātu noteiktu piegādes drošības līmeni un uzglabāšanas objektu piepildīšanu 2023./2024. gada ziemai.

Tabula. Starpposma mērķrādītāji 2023. gadam dalībvalstīm ar pazemes gāzes krātuvēm, kas pieņemti ar Komisijas Īstenošanas regulu (ES) 2022/2301

Dalībvalsts	**1. februāra starpposma mērķrādītājs**	**1. maija starpposma mērķrādītājs**	**1. jūlija starpposma mērķrādītājs**	**1. septembra starpposma mērķrādītājs**
AT	49 %	37 %	52 %	67 %
BE	30 %	5 %	40 %	78 %
BG	45 %	29 %	49 %	71 %
CZ	45 %	25 %	30 %	60 %
DE	45 %	10 %	30 %	65 %
DK	45 %	40 %	60 %	80 %
ES	59 %	62 %	68 %	76 %
FR	41 %	7 %	35 %	81 %
HR	46 %	29 %	51 %	83 %
HU	51 %	37 %	65 %	86 %
IT	45 %	36 %	54 %	72 %
LV	45 %	41 %	63 %	90 %
NL	49 %	34 %	56 %	78 %
PL	45 %	30 %	50 %	70 %
PT	70 %	70 %	80 %	80 %
RO	40 %	41 %	67 %	88 %
SE	45 %	5 %	5 %	5 %

[8] Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2022/2301 (2022. gada 23. novembris), ar ko 2023. gadam katrai dalībvalstij, kuras teritorijā ir pazemes gāzes krātuves un kura ir tieši savienota ar savu tirgus zonu, nosaka piepildījuma trajektoriju ar starpposma mērķrādītājiem (C/2022/8593), OV L 305, 25.11.2022., 5.–8. lpp.

SK	45 %	25 %	27 %	67 %

Lai noteiktu piepildījuma līmeņus, Komisija ņēma vērā dalībvalstu aplēses un nepieciešamā minimālā tehniskā līmeņa novērtējumu, ievērojot katras krātuves piepildījuma un izsūknēšanas jaudu, lai līdz 2023. gada 1. novembrim sasniegtu 90 % līmeni.

8. Analīze par iespējamo ietekmi uz gāzes cenām un gāzes ietaupījumiem

Lai veiktu rūpīgu cēloņsakarību analīzi, būtu vajadzīgi dati no hipotētiska scenārija, kurā Gāzes uzglabāšanas regulas nebija, bet citi faktori (piem., globālās norises), kas ietekmē Eiropas gāzes piedāvājumu un pieprasījumu laikposmā, kurā bija spēkā Gāzes uzglabāšanas regula, nemainījās. Informācija hipotētiskajam scenārijam nebija pieejama pietiekami detalizēti. Līdz ar to Komisija ir veikusi preskriptīvu, nevis cēloņsakarību analīzi.

Lai gan visaugstākā cena bija augusta vidū/beigās, nebija iespējams noteikt tiešu saikni starp gāzes krātuvju piepildīšanu un cenu pieaugumu. Piemēram, cenu kāpums notika laikā, kad gāze krātuvēs tika iesūknēta parastā un nemainīgā ātrumā. Turpretī, tuvojoties galīgajam piepildījuma mērķrādītāja termiņam 1. novembrī, kas gāzes uzglabāšanā prasīja papildu pūles, jo tuvojās apkures sezonas sākums, cenas oktobrī un novembrī bija ievērojami zemākas salīdzinājumā ar iepriekšējiem mēnešiem.

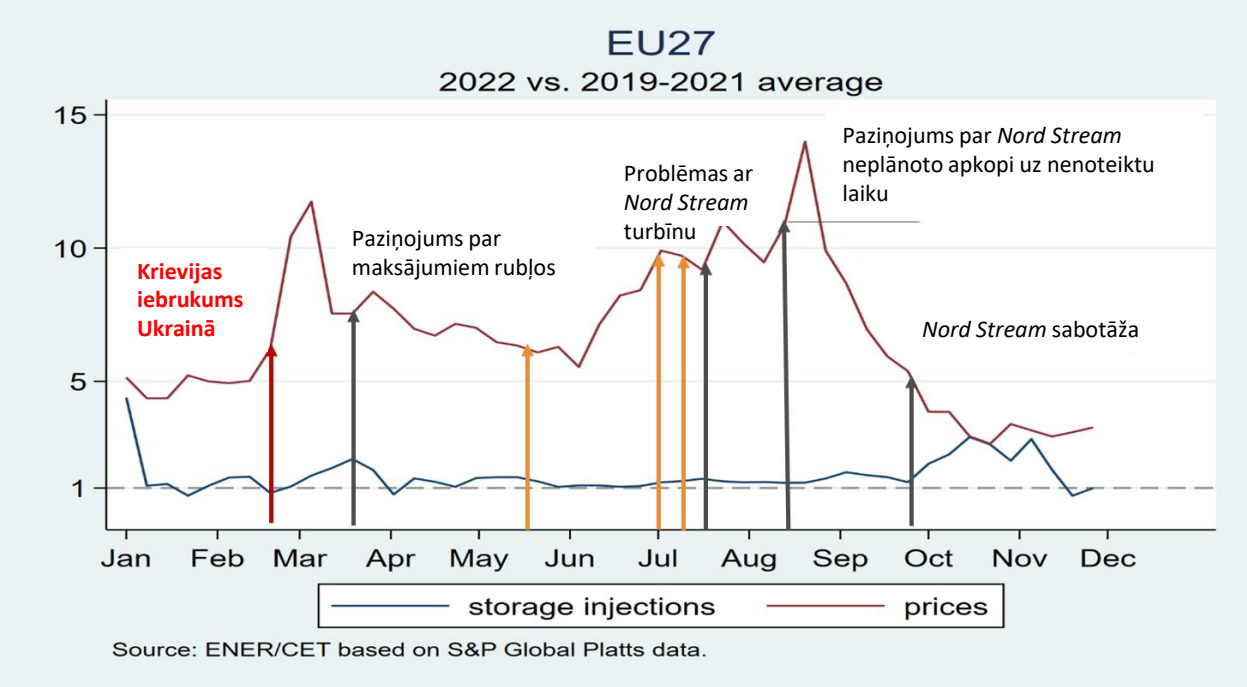
Turpmākajā attēlā ir parādīta 2022. gada vērtību attiecība pret 2019.–2021. gada vidējo rādītāju gan krātuvju piesūknēšanas, gan cenu ziņā. Cenu attiecība 1 nozīmē, ka 2022. gada cenas bija vienādas ar 2019.–2021. gada vidējo rādītāju. Attiecība, kas ir lielāka par 1, nozīmē, ka 2022. gadā cenas bija augstākas; attiecība 5 nozīmē, ka 2022. gadā cenas bija piecas reizes augstākas nekā 2019.–2021. gada vidējais rādītājs. Tas pats aprēķins attiecas uz līkni, kas parāda krātuvju piesūknēšanu.

Saskaņā ar šo attēlu relatīvie cenu kāpumi nesakrita ar relatīvajiem iesūknēšanas kāpumiem. Turpretī pieejamie dati liecina, ka piegādes svārstībām, iespējams, bija lielāka nozīme gāzes cenu kāpumos.

Tomēr nevar izslēgt, ka krātuvju piepildīšana, ko apņēmīgi veic operatori ar dalībvalstu regulatīvu iejaukšanos vai bez tās, kas ir daļa no Gāzes uzglabāšanas regulas, ir veicinājusi cenu pagaidu pārsniegšanu. Komisija ir informēta par viedokli, ka pakāpeniskāka krātuvju piepildīšana, cita starpā izmantojot ES līmenī noteiktos 2022. gada starpposma mērķrādītājus, varētu palīdzēt mazināt cenu izmaiņas.

Pamatojoties uz pieejamajiem datiem, nav iespējams izdarīt skaidrus secinājumus par iespējamo saikni starp uzglabāšanas mērķrādītājiem un cenu izmaiņām. Turpinot piesūknēt krātuves, tika samazināts risks, ka uzglabāšanas līmenis varētu bīstami pazemināties.

Šim ziņojumam pievienotajā dienestu darba dokumentā ir sniegta sīkāka informācija par analīzes metodiku un kvantitatīvajiem rezultātiem.

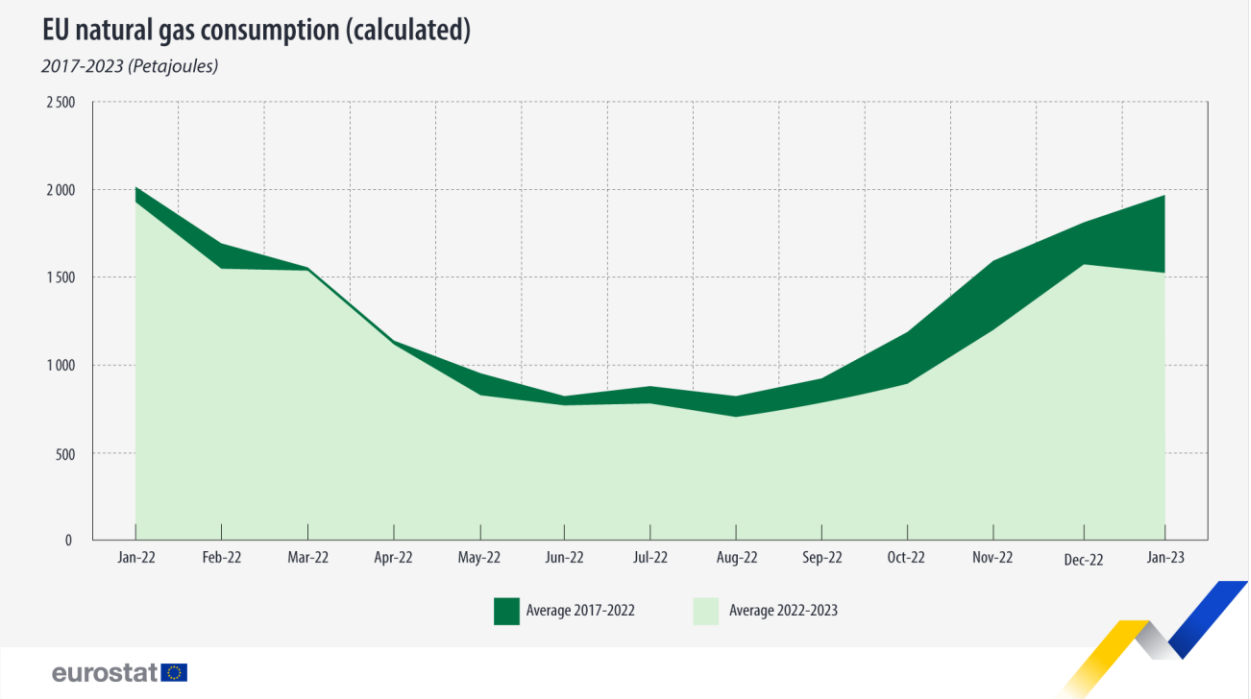

Turklāt pēc tam, kad tika pieņemta regula par gāzes pieprasījuma samazināšanu[9], dalībvalstis laikposmā no 2022. gada augusta līdz 2023. gada janvārim samazināja gāzes pieprasījumu par 19 % salīdzinājumā ar pēdējo piecu gadu vidējo rādītāju (sk. attēlu turpmāk). Tas ievērojami kompensēja Krievijas gāzes trūkumu, proti, laikposmā no 2022. gada augusta līdz 2023. gada janvārim tika ietaupīti 42 miljardi kubikmetru gāzes, un tas nodrošināja gāzes tirgus elastību. Ņemot vērā spriedzi gāzes tirgū, Gāzes koordinācijas grupas sanāksmē 2023. gada februārī tika atzīts, ka pieprasījuma samazināšana ir visefektīvākais pasākums, jo piedāvājuma pieaugumu ierobežo pasaules ražošanas jauda un tas ir pakļauts globālai konkurencei.

2022. gada vasarā pieprasījuma samazināšana veicināja krātuvju piesūknēšanu, savukārt pieprasījuma samazināšanas pasākumi ierobežoja izsūknēšanu 2022./2023. gada ziemā. Tādējādi tika nodrošināts pietiekams uzglabāšanas līmenis, lai pārlaistu auksto ziemu.

Tāpēc kopš 2022./2023. gada ziemas sākuma pieprasījuma samazināšanas radītā elastība palīdzēja 2023. gada februārī samazināt rekordaugstās gāzes cenas līdz pirmskara līmenim.

[9] Padomes Regula (ES) 2022/1369 (2022. gada 5. augusts) par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem,
ST/11568/2022/INIT (OV L 206, 8.8.2022., 1.–10. lpp.).

9. Secinājums

Dalībvalstis 2022. gadā īstenoja ievērojamus un vēl nepieredzētus centienus, lai piepildītu krātuves. ES Gāzes uzglabāšanas regulā noteiktais 80 % mērķrādītājs 2022. gadam tika pārsniegts. Līdz 2022. gada 1. novembrim tika piepildīti 94,9 % no ES gāzes krātuvēm. 2022. gada beigās vidējais līmenis joprojām bija augsts — 83,4 %. Šis augstais piepildījuma līmenis ievērojami palīdzēja stiprināt piegādes drošību 2022./2023. gada ziemā, kas savukārt gada beigās samazināja riska prēmiju gāzes tirgū.

Dalībvalstis veica visus vajadzīgos pasākumus, lai sasniegtu piepildījuma mērķrādītājus, to starpā starpposma mērķrādītājus. Dažas dalībvalstis sasniedza piepildījuma līmeni, kas ievērojami pārsniedza to mērķrādītājus. Visas dalībvalstis 2022. gadā sasniedza minimālās ES piepildījuma trajektorijas un piepildījuma mērķrādītājus. Minimālo starpposma mērķrādītāju mehānisms ir palīdzējis dalībvalstīm noteikt savus pasākumus.

Visas dalībvalstis, kurās atrodas krātuves, izmantoja pasākumu kopumu, kā paredzēts Gāzes uzglabāšanas regulā. Dažādo pasākumu nozīme dažādās dalībvalstīs ir atšķirīga. Vislabprātāk tās izmantoja uz tirgu balstītus pasākumus. Citi iecienīti pasākumi bija pienākums uzglabāt noteiktus minimālos gāzes apjomus, jaudas konkursu izsludināšana tirgus dalībniekiem, kā arī stimuli piepildīt uzglabāšanas objektus un nodrošināt, ka nolīgtās jaudas tiek faktiski izmantotas.

Ar pienākumu sertificēt uzglabāšanas operatorus un īpašniekus Gāzes uzglabāšanas regulas mērķis bija palīdzēt izvairīties no kaitīgas trešo valstu ietekmes uz krātuvju piepildīšanu. 2022. gadā Komisijai tika iesniegts viens sertifikācijas lēmuma projekts, kam sekoja pozitīvs atzinums.

Lai gan citas krātuves nav sertificētas, dalībvalstis jau agrīnā posmā ir veikušas pasākumus, lai nepieļautu, ka trešās valstis negatīvi ietekmē krātuvju piepildīšanu. Tās ziņoja par krātuvju nacionalizāciju un par to, ka ir ieceltas valsts struktūras, kas atbild par piepildīšanu. Lai gan dalībvalstīm joprojām ir jāiesniedz Komisijai savi sertifikācijas lēmumu projekti, pašlaik nav pierādījumu, ka uzglabāšanas objektu piepildīšana piegādes drošības nolūkā joprojām būtu apdraudēta. Lielākā daļa sertifikātu būs jāizdod 2023. gadā, lai nodrošinātu, ka nav kaitīgas ietekmes uz krātuvju īpašniekiem un operatoriem.

Pamatojoties uz pieejamajiem datiem, nav iespējams secināt, vai un cik lielā mērā Gāzes uzglabāšanas regulā noteiktie piepildījuma mērķrādītāji ir ietekmējuši gāzes cenas. Tās ir atkarīgas no daudziem ar uzglabāšanu nesaistītiem faktoriem, piemēram, cauruļvadu piegādēm, *LNG* pieejamības, gāzes ietaupījumiem, laikapstākļiem un prēmijām, kas saistītas ar piegādes drošības riskiem, uz kuriem reaģē tirgus. Pamatojoties uz saņemtajām atbildēm, šķiet, ka ir iespējami valstu pasākumi, ar kuriem efektīvāk īsteno ES mērķus, lai izvairītos no tādu trajektoriju piepildīšanas, kas negatīvi ietekmē cenu attīstību.

Pateicoties Gāzes uzglabāšanas regulai, šī ir pirmā reize, kad dalībvalstis uzsāk un īsteno uzglabāšanas pasākumus vienotā sistēmā, kas padara iespējamu un veicina uz tirgu balstītu un regulatīvu pasākumu apvienošanu, lai nodrošinātu minimālo piepildījuma līmeni. Pat ja vēl ierobežotā apmērā, šī ir arī pirmā reize, kad dalībvalstis izstrādā īpašu kārtību, kā kopīgi izmantot krātuvju resursus un dalīt saistītās izmaksas pārrobežu līmenī. 2022./2023. gada ziemas beigās Komisija plāno lūgt dalībvalstis ziņot par savu pieredzi saistībā ar šo kārtību.